

СЕКЦІЯ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Авшенюк Н.М.

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач відділу, заступник завідувача кафедри ЮНЕСКО,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України,
м. Київ, Україна*

СТРАТЕГІЧНІ ДОКУМЕНТИ ЮНЕСКО З РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Тенденції розвитку освіти дорослих, що характерні для різних країн світу на початку ХХІ ст., обґрунтовані у переважній більшості основних документів ЮНЕСКО: Інчхонській декларації (2015 р.); Рекомендаціях з освіти і навчання дорослих (2015 р.); ПІ Глобальному звіті з освіти і навчання дорослих (2016 р.); Регіональному звіті з розвитку освіти дорослих у Європі й Північній Америці (2017 р.) тощо.

Як свідчить аналіз ПІ Глобального звіту з освіти і навчання дорослих, основними показниками реального стану розвитку освіти дорослих у 139 країнах світу відповідно до 5 ключових галузей є такі: 1) *політика*: у 75% країн значно підвищилася ефективність політики в галузі навчання і освіти дорослих; у 70% країн затверджені нові стратегії розвитку освіти дорослих; у 85% країн основним пріоритетом політики є навчання грамотності і базовим навичкам; у 71% країн існують політико-правові рамки визнання, сертифікації та акредитації програм неформального й інформального навчання; 2) *управління*: у 68% країн наявні консультації з громадянським суспільством для забезпечення відповідності програм освіти дорослих потребам різних категорій дорослих учнів; 3) *фінансування*: на долю освіти дорослих відводиться лише невелика частина державного фінансування: 42% країн витрачають менше 1% державного бюджету і лише 23% країн витрачають більше 4%; 57% від загального числа країн і 90% країн з низьким рівнем доходів планують збільшити частку державних витрат на потреби освіти дорослих; 4) *залученість*: рівень охоплення освітою дорослих

підвищився в більше, ніж половині країн; проте число дорослих, які не залучені до освіти і навчання, все ще залишається високим; майже у кожній п'ятій країні відсутня інформація щодо зміни рівня охоплення освітою дорослих; 5) *якість*: 66% країн збирають дані щодо коефіцієнтів завершення навчання, а 72% збирають дані про сертифікацію; у 81% країн є програми підготовки та підвищення кваліфікації для викладачів й інструкторів, що працюють з дорослими.

Підкреслюючи вирішальну роль освіти та навчання дорослих у подоланні чисельних криз глобального характеру (переміщення населення та міграція, конфлікти та насильство, зміна клімату та зростаюча нерівність), що потребують уваги й вимагають термінової відповіді, експерти ЮНЕСКО підготували рекомендації щодо поліпшення стану освіти і навчання дорослих, зокрема: 1) освіта та навчання впродовж усього життя є передумовою для гідного життя громадян, відповідно до демократичних цінностей, що забезпечує реалізацію Цілей сталого розвитку ООН (2015 р.), зокрема Цілі 4 (Якісна освіта для всіх); 2) вплив освіти дорослих повинен посилюватися, забезпечуватися підтримкою держави та повністю визнаватися, що сприятиме викоріненню бідності, подоланню нерівності в різних формах, забезпеченню сталого розвитку мирного, міжкультурного та демократичного суспільства в усіх його аспектах; 3) освіта і навчання дорослих мають організовуватися на засадах інтеграції й цілісного підходу, враховуючи можливості формальної, неформальної й інформальної її складових; вона має об'єднувати базову освіту й набуття професійних навичок для отримання гідної роботи, забезпечення особистісного розвитку; такий підхід визнає різноманітність способів навчання та пізнання, у тому числі знання корінних народів; 4) реагування на ці виклики передбачає професіоналізацію педагогів для освіти дорослих, задоволення різноманітних навчальних потреб усіх категорій дорослого населення, зокрема маргіналізованих та вразливих груп (солдатів, що повертаються з активних бойових дій, біженців, ув'язнених, внутрішньо переміщених осіб), а також

посилення ролі держави в ідентифікації й підтримці тих, хто знаходиться в небезпеці; переосмислення існуючих механізмів та стратегій фінансування; 5) якість і доступність освіти дорослих мають залишатись ключовими принципами: попри диверсифікацію джерел фінансування і створення фінансових партнерств, необхідно уникати масової приватизації, комерціалізації, що може негативно вплинути на забезпечення права на освіту та навчання для багатьох дорослих; 6) громадянське суспільство має бути ключовим партнером держави у формуванні політики й стратегії розвитку освіти дорослих, а також у плануванні, моніторингу та оцінці реалізації стратегії; 7) необхідно застосовувати міжсекторальний підхід до розвитку освіти дорослих, який дозволить вирішити нагальну потребу акредитації закладів освіти дорослих та визнання навичок професійно активного, продуктивного й мобільного населення.

Вивчення аналітичних і статистичних документів ЮНЕСКО засвідчило необхідність їх використання у процесі формування стратегічних, політичних та бюджетних кодексів різних країн світу, адже вони переконують, що освіта і навчання дорослих сприяють сталому розвитку суспільства, покращують стан здоров'я населення, поліпшують умови занятості й посилюють поступ активного громадянського суспільства.

*Безлюдний О.І.,
доктор педагогічних наук, професор,
Комар О.С.,
кандидат філологічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
м. Умань, Україна*

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОФЕСІЇ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Стрімкий розвиток технологій, пришвидшення ритму суспільного життя, зростання значущості автономності індивіда у професійній діяльності зумовлюють зміни у підходах до підготовки кваліфікованих фахівців, зокрема й у сфері освіти. За таких умов цілком доцільною та актуальною

постає розробка МОН України проекту Концепції розвитку педагогічної освіти. Одним із найперших положень Концепції є забезпечення особливого статусу педагогічної професії. В цьому ключі важливим вбачається «формування нового бачення перспектив педагогічної професії, привабливості професійної кар'єри педагога, престижності здобуття педагогічної освіти в Україні», що, у свою чергу, «потребує запровадження спеціальної моделі державної підтримки здобуття педагогічної освіти» [4, с. 7].

З огляду на трансформаційні процеси в українській освіті, доречним вбачається європейський досвід аналізу та пошуку вирішення відповідних проблем. Так, основними тенденціями у сфері освітньої політики ЄС щодо формування нового бачення перспектив педагогічної професії є подолання тендерного дисбалансу та прагнення «омолодження» професії вчителя. В переважній більшості країн Європейського Союзу, як і в Україні, передусім жінки обирають педагогічну професію, частка чоловіків серед вчителів складає менш, ніж третину від загальної кількості. Негативну тенденцію європейські дослідники вбачають у тому, що зі збільшенням віку вчителів зменшується процентне співвідношення чоловіків до жінок. Крім того, важливою проблемою також вважається зменшення проценту чоловіків, які прагнуть опанувати професію вчителя та займатися академічною роботою у майбутньому [3].

Існує і ряд інших важливих соціально-демографічних факторів, що зумовлюють привабливості професійної кар'єри педагога. Так, загальна середня освіта в переважній більшості країн Європейського Союзу забезпечується державними закладами, однак умови праці у цих закладах відрізняються з погляду зайнятості, академічного навантаження, заробітної плати та віку виходу на пенсію. Однією зі спільних рис для більшості освітніх систем є прагнення до збільшення віку виходу на пенсію за вислугою років, що вважається загальноєвропейською проблемою [2].